

Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Bulaşıcı Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeyleri ve Tutumlarının İncelenmesi

Assessment of Nursing Students' Knowledge Levels and Attitudes Toward Infectious Diseases

Merve BAT TONKUŞ¹, Zeliha KALIN², Aysun BİLGİN³

MBT: 0000-0002-1046-6862 ZK: 0000-0002-2548-7594 AB: 0009-0009-2919-3495

¹ İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

² Charité – Universitätsmedizin Berlin, Berlin, Almanya

³ Bağımsız Araştırmacı

Öz

Amaç: Bu araştırma, bir vakıf üniversitesinin Hemşirelik Bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin bulaşıcı hastalıklar hakkında bilgi düzeylerini ve bulaşıcı hastalıklara karşı tutumunu değerlendirmek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında bir vakıf üniversitesi hemşirelik bölümünde eğitim alan 101 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulmuş toplam 38 soru içeren “Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyodemografik Özellikleri Ve Bulaşıcı Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeyi Anketi” ile araştırmacılar tarafından oluşturulmuş toplam 25 soru içeren “Hemşirelik Öğrencilerinin Bulaşıcı Hastalıklara Karşı Tutumunu Değerlendirme Anketi” kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Veriler SPSS 22.00 paket programında değerlendirilmiştir. Çalışmada %81,2'si kadın olan 101 öğrenciden, %77,2'si bulaşıcı hastalıklar ile ilgili eğitim aldıklarını belirtmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin %81,2'si çıktıkları uygulama alanlarında bulaşıcı hastalığı olan bireylerle karşılaştıklarını bildirmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin grip (%97,0), boğmaca (%94,1), difteri (%90,1), şarbon (%88,1), tüberküloz (%87,1), tifo (%83,2), sıtma (%81,2), suçiçeği (%79,2), kabakulak (%67,3) bulaşıcı hastalıklarının bulaşma yollarına doğru cevap vermişlerdir. AIDS/HIV ile ilgili yöneltilen sorulara “AIDS temas yolu ile bulaşır” %58,4 oranıyla yanlış, “HIV virüsü taşıyan bir hasta ile havuza girilirse hastalık bulaşır” %51,5 oranıyla doğru, “HIV tükürük ve gözyaşı ile bulaşabilir” %55,4 oranıyla doğru cevaplar vermişlerdir. Bununla beraber hemşirelik öğrencilerinin yüksek oranda düşme riski (%98,0), temas izolasyonu (%91,1) ve damlacık izolasyonu (%82,2) sembollerini doğru tanımladıkları görülmüştür. Çalışmaya katılan öğrencilerin hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklar hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini düşündükleri (%100), mesleğini bulaşıcı hastalıklar açısından riskli bulduğunu (%97,0), bulaşıcı hastalığa sahip kişilerin tedavilerini önemsedikleri (%96,0) bulunmuştur.

Abstract

Aim: This descriptive study was conducted to evaluate the level of knowledge about infectious diseases and attitudes towards infectious diseases of students enrolled in the Nursing Department of a foundation university.

Material and Methods: The sample of the study consisted of 101 students studying in the nursing department of a foundation university in the 2020-2021 academic year. The data were collected using the “Sociodemographic characteristics of nursing students and level of knowledge about infectious diseases questionnaire” containing a total of 38 questions created by the researchers and the “Questionnaire for evaluating nursing students' attitudes towards infectious diseases” containing a total of 25 questions created by the researchers. The data were evaluated using SPSS 22.00 package program.

Results: In the study, 77.2% of 101 students, 81.2% of whom were female, stated that they received training on infectious diseases. 81.2% of the nursing students reported that they encountered individuals with infectious diseases in their practice areas. Nursing students gave correct answers to the questions about the ways of transmission of infectious diseases such as influenza (97.0%), pertussis (94.1%), diphtheria (90.1%), anthrax (88.1%), tuberculosis (87.1%), typhoid (83.2%), malaria (81.2%), chickenpox (79.2%), and mumps (67.3%). To the questions about AIDS/HIV, 58.4% of the students answered “AIDS is transmitted by contact” incorrectly, 51.5% of them answered “HIV can be transmitted by swimming in a pool with a patient with HIV virus” correctly, and 55.4% of them answered “HIV can be transmitted by saliva and tears” correctly. In addition, it was observed that nursing students correctly identified the symbols of fall risk (98.0%), contact isolation (91.1%) and droplet isolation (82.2%). It was found that the students who participated in the study thought that nursing students should be informed about infectious diseases (100%), found their profession risky in terms of infectious diseases (97.0%), and cared about the treatment of people with infectious diseases (96.0%).

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin büyük oranda bulaşıcı hastalıkların bulaşma yollarını doğru bildikleri, cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında ise çoğunlukla birbirine yakın cevaplar verdikleri görülmüştür. Hemşirelik eğitiminde bulaşıcı hastalıklar eğitiminin sürekliliğinin sağlanması ve bulaşıcı hastalıklar eğitiminde cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunun daha yoğun ve etkili ele alınması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencisi, enfeksiyon, bilgi, tutum, bulaşıcı hastalıklar

Conclusion: It was observed that nursing students mostly knew the transmission routes of infectious diseases correctly, and they gave mostly similar answers about sexually transmitted diseases. It is recommended to ensure the continuity of infectious diseases education in nursing education and to address the issue of sexually transmitted diseases more intensively and effectively in infectious diseases education.

Keywords: Nursing student, infection, knowledge, attitude, infectious diseases

GİRİŞ

Dünya sağlık örgütüne göre; “Sağlık sadece hastalık veya sakatlığın olmaması değil, tam bir fiziksel, zihinsel ve sosyal refah durumudur” (1). Hastalık ise; herhangi bir sebeple sağlığın bozulması, bu bozukluğun birey tarafından algılanır hale gelmesidir. Hastalık halinde; bedensel, ruhsal ve sosyal yönlerden iyilik durumu kötüleşmiş ve bozulmuştur (2).

Patojenik etken ya da onun toksik ürününün duyarlı bir konağa aktarılması ile ortaya çıkan hastalığa bulaşıcı hastalık denilmektedir (3). Bulaşıcı hastalıklara bakteri, virüs, parazit veya mantar gibi patojen mikroorganizmalar neden olur ve bu hastalıklar doğrudan veya dolaylı yolla bir kişiden diğerine geçebilir (4).

Patojenler, yaşadıkları ortamda hayatta kalabilmek için duyarlı konakçıya geçerek çoğalır ve bu ortamlar; insan, hayvan, bitki gibi canlılar ya da toprak gibi cansız varlıklar olabilir (5). Bir ülke veya bölgede görülen bulaşıcı hastalıkların çeşitliliği ve sayısı, sağlık düzeyi göstergelerinde önemli bir yere sahiptir ve bu veriler, bulaşıcı hastalıklarla ilgili çalışmaların düzenlenmesi ve yönlendirilmesinde temel rol oynar (6). Bulaşıcı hastalıklar, pek çok ülkede başlıca ölüm nedenleri arasında yer almaktadır (2). TÜİK'in 2018 verilerine göre, ölüm vakalarının %38,4'ünü dolaşım sistemi hastalıkları oluşturmaktadır. Enfeksiyon ve parazit hastalıkları, mental ve davranışsal bozukluklar, kas-iskelet sistemi ve bağ dokusu hastalıkları gibi nedenler, toplam ölüm nedenlerinin %15,2'sini kapsamaktadır (7). Bulaşıcı hastalıklardan kaynaklanan ölümler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde en sık görülen ölüm nedenleri arasındadır. Türkiye Cumhuriyeti, ekonomik ve sosyal yapısı ile farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkeler arasında sınır bir konumda bulunduğundan, bulaşıcı hastalıklar açısından önemli bir risk altındadır (8). Gerekli tedbir-

lerin alınması ve aşılama uygulanması ile bulaşıcı hastalıkların pek çoğundan korunmak mümkün olabilmektedir (9). Bulaşıcı hastalıklardan bazıları bildirim “Umumi Hıfzı-sıhha Kanunu” (UHK) ile yasal bir zorunluluk haline getirilmiştir. Bildirimin amacı bulaşıcı hastalık konusuyla alakalı ilgilileri uyarmak ve önlemin alınabilmesini sağlamaktır (10). Salgın ve Bulaşıcı hastalıklarla mücadele ile aşılama ve bağışıklama hizmetlerini sürdürmek gibi görevleri yerine getirmek üzere hemşirelik ve diğer farklı meslek grupları belirli kurum ve kuruluşlarda görev almaktadır. Bu görevlerin başarıyla sürdürülmesinde en önemli etmenlerden biri yetişmiş insan gücü kapasitesidir (11).

Yataklı tedavi kurumlarındaki büyük tehlikelerden biri olan enfeksiyon hastalıkları, öncelikle hastaları, ailelerini, sağlık kurumlarını ve sağlık çalışanlarını yakından etkiler (12). Hemşireler, sağlık çalışanları arasında hastalarla en uzun süre vakit geçiren meslek grubu oldukları için bulaşıcı hastalıklardan korunma konusunda yeterli bilgiye sahip olmalı ve bu bilgileri uygulamaya koymalıdır. Hastaneler, enfeksiyon açısından zengin bir ortam sunar ve sağlık çalışanları ile öğrenci hemşireler, sağlık hizmeti sunarken sıklıkla bu enfeksiyon etkenleriyle temas ederler. Bu nedenle, klinikte uygulama yapan öğrenci hemşireler de enfeksiyon riski altındadır (13). Enfeksiyon kaynaklarının başında sağlık hizmeti sunanlar gelir. Bu kişilerin elleri veya eşyaları aracılığıyla mekanik olarak bir hastadan diğerine taşınan bakteriler, hastane enfeksiyonlarının önemli kaynakları arasındadır (14). Hastane enfeksiyonlarının oluşumu ve önlenmesinde insan faktörü kritik öneme sahiptir. Sağlık personelinin enfeksiyondan korunmada yeterli bilgiye ve doğru tutuma sahip olması oldukça etkilidir. Sağlık çalışanları kadar, sağlık kuruluşlarında hastalara bakım veren öğrencilerin de bulaşıcı hastalıklar-

lardan korunmak için evrensel önlemleri bilmesi ve uygulaması gerekir. Hemşirelik öğrencileri, geleceğin hemşireleri olarak öğrenim hayatları boyunca bulaşıcı hastalıkları ve bulaşıcı hastalıklardan korunma yollarını bilmeli ve klinik uygulamalara yansıtmalıdır (13). Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklar hakkındaki bilgi durumlarını ve bulaşıcı hastalıklara karşı tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırma bir vakıf üniversitesinin Hemşirelik bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin bulaşıcı hastalıklar hakkında bilgi durumlarını ve bulaşıcı hastalıklara karşı tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklar hakkındaki bilgi durumları nedir?

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklar hakkında tutumları nasıldır?

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bir vakıf üniversitesi 2020-2021 eğitim-öğretim yılında hemşirelik bölümünde eğitim alan 187 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü %85 güven aralığında minimum 99 olarak bulunmuş olup, araştırma örneklemini evreni temsil eden gönüllü 101 öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Yöntemi

Veriler gönüllülük esas alınarak Şubat – Haziran 2020 tarihleri arasında çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından literatür taraması yapılarak (15,16) oluşturulmuş toplam 38 soru içeren “Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri ve bulaşıcı hastalıklar hakkında bilgi düzeyi anketi” ve 25 soru içeren “Hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklara karşı tutumunu değerlendirme anketi” ile toplanmıştır. Oluşturulan anketlerde hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine yönelik sorular cinsiyet, sınıf, staj, eğitim durumu, kişisel veya ailede kronik bulaşıcı hastalık varlığı gibi konuları kapsamakta, bilgi düzeyine yönelik sorular temas yolu, bulaşma yolları, semboller, aşılardan korunma yolları, izolasyon önlemleri gibi konuları

kapsamakta ve öğrencilerin tutumlarına yönelik sorular ise mesleki risk algısı, bilgilendirmenin önemi, bulaşıcı hastalık davranışları, hasta mahremiyeti ve izolasyon önlemleri, AIDS hastalarına yaklaşım ve aşının önemi gibi konuları kapsamaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce bir vakıf üniversitesinin Fen, Sosyal ve Girişimsel Olmayan Sağlık Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 2020/01 sayılı Etik Kurul izni ve bölüm başkanlığından kurum izni yazılı alınmıştır. Araştırmada gizlilik ilkesine bağlı kalınmıştır. Gönüllülük ilkesine uyularak, araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden kişiler dâhil edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın yalnızca bir vakıf üniversitesinde eğitim gören hemşirelik öğrencileri ile yapılmış olması ve genelleme yapılamaması araştırmanın sınırlılıklarıdır.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 22.00 paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin yüzdelik değerleri hesaplanmış ve bilgi sorularına verilen yanıtların doğru veya yanlış olma durumuna göre yorumlanmıştır.

BULGULAR

Çalışmada %81,2'si kadın olan 101 öğrenciden, %77,2'si bulaşıcı hastalıklar ile ilgili eğitim aldıklarını belirtmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin %81,2'si çıktıkları uygulama alanlarında bulaşıcı hastalığı olan bireylerle karşılaştıklarını bildirmiştir (Tablo 1).

Hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklar hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik oluşturulmuş anketin verilerine göre; grip (%97,0), boğmaca (%94,1), difteri (%90,1), şarbon (%88,1), tüberküloz (%87,1), tifo (%83,2), sıtma (%81,2), suçiçeği (%79,2), kabakulak (%67,3) bulaşıcı hastalıklarının bulaşma yolları ile ilgili sorulara önemli oranda doğru cevap verdikleri görülmüştür. Ancak hemşirelik öğrencilerinin %75,2 gibi yüksek

Tablo 1. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Sosyo - Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Sayı	Yüzde (%)
Kadın	82	81.2
Erkek	19	18.8
Sınıf		
1.sınıf	20	19.8
2.sınıf	29	28.7
3.sınıf	27	26.7
4.sınıf	25	24.8
Mezun olunan okul		
Diğer Liseler	86	85,1
Sağlık Meslek Lisesi	15	14,9
Uygulamaya çıkılan bölüm		
Dahiliye Klinik	18	17.8
Cerrahi Klinik	22	21.8
Çocuk Kliniği	27	26.7
Ameliyathane	9	8.9
Psikiyatri Klinikleri	25	24.8
Kronik bulaşıcı bir hastalığınız var mı?		
Hayır	101	100,0
Ailenizde kronik bulaşıcı bir hastalığı var mı?		
Evet	5	5,0
Hayır	96	95,0
Çıktığınız uygulama alanlarında delici-kesici aletlerle yaralandınız mı?		
Evet	19	18,8
Hayır	82	81,2
Total	101	100,0

bir oranla Sifiliz temas yolu ile bulaşır bilgi ifadesine yanlış cevap verdikleri belirlenmiştir. Bununla beraber hemşirelik öğrencileri kırım kongo kanamalı ateşi (kkka) (%64,4), ve lepra (%55,4) bulaşıcı hastalıklarının bulaşma yolları sorulduğunda da yanlış

cevap vermişlerdir. Hemşirelik öğrencileri bulaşıcı hastalıklarda aşı uygulamaları ile ilgili yöneltilen sorularda; çiçek hastalığı (%70,3), kızamık hastalığı (%94,1), hepatit b (%97,0) aşılarıyla ilgili sorulara doğru yanıtlar verirken 'Tüberküloz hastalığının aşı-

Tablo 2. Bulaşıcı Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeyi Anketine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde (%)	
Temas yolu ile bulaşan hastalıkları biliyor musunuz? Evet	87	86,1	
Hayır	14	13,9	
Sifiliz temas yolu ile bulaşır.	Evet	25	24,8
Hayır	76	75,2	
Tüberküloz temas yolu ile bulaşır.	Evet	13	12,9
Hayır	88	87,1	
Grip temas yolu ile bulaşır.	Evet	38	37,6
Hayır	63	62,4	
AIDS temas yolu ile bulaşır.	Evet	42	41,6
Hayır	59	58,4	
Boğmaca temas yolu ile bulaşır.	Evet	6	5,9
Hayır	95	94,1	
Difteri temas yolu ile bulaşır.	Evet	10	9,9
Hayır	91	90,1	
Su çiçeği temas yolu ile bulaşır.	Evet	80	79,2
Hayır	21	20,8	
Kabakulak temas yolu ile bulaşır.	Evet	33	32,7
Hayır	68	67,3	
KKKA temas yolu ile bulaşır.	Evet	36	35,6
Hayır	65	64,4	
Bulaşıcı hastalığını geçiren hastada tekrar o hastalık görülmez.	Evet	8	7,9
Hayır	93	92,1	
Bütün bulaşıcı hastalıkların immüneterapi ile tedavisi mümkündür.	Evet	16	15,8
Hayır	85	84,2	
Tüberküloz hastalığının aşısı vardır.	Evet	42	41,6
Hayır	59	58,4	
Çiçek hastalığının aşısı vardır.	Evet	71	70,3
Hayır	30	29,7	
Tifo hastalığının aşısı vardır.	Evet	10	9,9
Hayır	91	90,1	
Boğmaca hastalığının aşısı vardır.	Evet	49	48,5
Hayır	52	51,5	

Tablo 2. Bulaşıcı Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeyi Anketine İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde (%)
Difteri hastalığının aşısı vardır.	Evet	47	46,5
	Hayır	54	53,5
Kızamık hastalığının aşısı vardır.	Evet	95	94,1
	Hayır	6	5,9
Kızamıkçık hastalığının aşısı vardır.	Evet	97	96,0
	Hayır	4	4,0
AIDS hastalığının aşısı vardır.	Evet	3	3,0
	Hayır	98	97,0
Hepatit B hastalığının aşısı vardır.	Evet	94	93,1
	Hayır	7	6,9
Form 014'ü daha önce duydunuz mu?	Evet	36	35,6
	Hayır	65	64,4
Sıtma insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır.	Evet	19	18,8
	Hayır	82	81,2
Grip insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır.	Evet	98	97,0
	Hayır	3	3,0
Tüberküloz insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır.	Evet	74	73,3
	Hayır	25	24,8
Şarbon insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır.	Evet	12	11,9
	Hayır	89	88,1
Lepra insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır.	Evet	45	44,6
	Hayır	56	55,4
AIDS insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır.	Evet	93	92,1
	Hayır	8	7,9
Suçiçeği insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır.	Evet	90	89,1
	Hayır	11	10,9
Tüberküloz hastalığı, tüberkülozlu hastaların eşyaları ile bulaşır.	Evet	51	50,5
	Hayır	50	49,5
Kızamık hastalığının bulaşma nedeni bakteridir.	Evet	45	44,6
	Hayır	56	55,4
Tifo hastalığı pis yiyecek ve sütlerle insana bulaşır	Evet	84	83,2
	Hayır	17	16,8
Polio menenjit hastalığına neden olan bir virüstür.	Evet	71	70,3
	Hayır	30	29,7

Tablo 2. Bulaşıcı Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeyi Anketine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde (%)
EBOLA hastalığı taşıma ihtimali olan hastalar laboratuvar bulguları beklenilmeden izolasyon odasına alınır.	Evet 87 Hayır 14	86,1 13,9
Cinsel yolla bulaşan hastalıklar temas izolasyonu gerektirmez.	Evet 42 Hayır 59	41,6 58,4
HIV virüsü taşıyan bir hasta ile havuza girilirse hastalık bulaşır.	Evet 49 Hayır 51	48,5 51,5
HIV virüsü tükürük ve gözyaşı ile bulaşabilir.	Evet 56 Hayır 45	55,4 44,6
AIDS bir hastayı aspire eden bir hemşirenin gözüne hastanın sekresyonu bulaşırsa hemşirenin AIDS olma ihtimali vardır.	Evet 70 Hayır 31	69,3 30,7
Hepatit B 'den aşı ile korunulabilir.	Evet 98 Hayır 3	97,0 3,0
Hepatit B'nin bulaşma yollarını biliyorum.	Evet 92 Hayır 9	91,1 8,9
Hepatit B ile HIV virüsünün bulaşma yolu aynıdır.	Evet 67 Hayır 34	66,3 33,7
Tüberküloz tedavi edilebilir bir hastalıktır.	Evet 90 Hayır 11	89,1 10,9
Damlacık izolasyonu olan hastaya bakarken eldiven takmaya gerek yoktur.	Evet 16 Hayır 85	15,8 84,2
Solunum yolu ile bulaşan bir hastalığı olan hastanın yanında başka hastalar kalabilir.	Evet 6 Hayır 95	5,9 94,1
Grip aşısı yaptırmak gripi önler.	Evet 63 Hayır 38	62,4 37,6
Total	101	100,0

sı vardır' bilgi ifadesine %58,4 oranında yanlış cevap vermişlerdir (Tablo 2).

Hemşirelik öğrencilerine AIDS ve HIV hakkında yöneltilen sorularda "AIDS hastalığının aşısı vardır" ifadesine %97,0 oranıyla, "AIDS insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır" ifadesine %92,1 oranıyla, "AIDS'li bir hastayı aspire eden bir hemşirenin gözüne hastanın sekresyonu bulaşırsa hemşirenin AIDS olma ihtimali vardır" ifadesine %69,3 oranıyla ve "Hepatit B ile HIV virüsünün bulaşma yolu aynıdır" ifadesine %66,3 oranıyla doğru cevap verdikleri görülmüştür (Tablo 2).

Hemşirelik öğrencilerinin damlacık izolasyonu (%82,2), temas izolasyonu (%91,1) ve düşme riski (%98,0) sembollerini yüksek oranda doğru tanımla-

dıkları; bulaşıcı hastalığı geçiren hastada tekrar aynı bulaşıcı hastalığın görülebileceğini (%92,1), bütün bulaşıcı hastalıkların immünoterapi ile tedavisinin mümkün olmadığını (%84,2), polio virüsünün menenjit hastalığına sebep olan bir virüs olmadığını (%70,3), EBOLA taşıma ihtimali olan hastaların laboratuvar bulguları beklenmeden izolasyona alındığını (%86,1), Tüberkülozun tedavi edilebilir bir hastalık olduğunu (%89,1), damlacık izolasyonundaki hastanın bakımında eldiven kullanılması gerektiğini (%84,2), solunum yolu ile bulaşan hastalığı olan bireyin yanında başka hastanın kalamayacağını (%94,1) bildikleri görülmüştür (Tablo 2).

Hemşirelik öğrencilerine bulaşıcı hastalıklara yönelik tutumları hakkında yöneltilen sorulara göre

Tablo 3. Bulaşıcı Hastalıklara Karşı Tutum Anketine İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde (%)
Mesleğimi bulaşıcı hastalıklar açısından riskli buluyorum.	Evet	98	97,0
	Hayır	3	3,0
Hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklar hakkında bilgilendirilmesi önemlidir.	Evet	101	100,0
	Hayır	0	0,0
Bulaşıcı bir hastalığa yakalanma durumunda bunu çevremdekilerle paylaşıyorum.	Evet	98	97,0
	Hayır	3	3,0
Bulaşıcı bir hastalığa yakalandığımda kendimi çevremden soyutlarım.	Evet	50	49,5
	Hayır	51	50,5
Bulaşıcı hastalıklarla ilgili herhangi bir şüphe duyduğumda rahatlıkla doktora başvururum.	Evet	97	96,0
	Hayır	4	4,0
Uygulama alanında vücuduma hastaya ait delici bir cisim battığımda enfeksiyon hemşiresine giderim.	Evet	100	99,0
	Hayır	1	1,0
Bulaşıcı hastalığa sahip kişilerin tedavilerini önemsemem.	Evet	4	4,0
	Hayır	97	96,0

Tablo 2. Bulaşıcı Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeyi Anketine İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde (%)
Bulaşıcı bir hastalığı olan hastaya bakım vermekten çekinirim.	Evet	42	41,6
	Hayır	59	58,4
Her hasta için bulaşıcı hastalık tanısı konulmaksızın, bütün temas izolasyonu koşullarını uyguladım.	Evet	57	56,4
	Hayır	44	43,6
Hastanın bulaşıcı hastalık taşıma ihtimali olduğunda laboratuvar bulguları beklenilmeden izolasyon odasına alınmalıdır.	Evet	88	87,1
	Hayır	13	12,9
Temas izolasyonu olan hastanın yanına giderken eldiven kullanmama gerek yoktur.	Evet	1	1,0
	Hayır	100	99,0
Temas izolasyonu olan hastanın yanında refakatçi bulunmamasını öneririm.	Evet	71	70,3
	Hayır	30	29,7
Uygulamaya çıktığım alanda temas izolasyonu olan hasta olsa, sağlığımdan endişe ederim.	Evet	69	68,3
	Hayır	32	31,7
HIV virüsü taşıyan hastaya bakarken maske kullanmam.	Evet	39	38,6
	Hayır	62	61,4
Bir hastanın HIV virüsü taşıdığını hasta yakınlarına söylemem.	Evet	35	34,7
	Hayır	66	65,3
Bir hastanın HIV virüsü taşıdığını transfer ettiğim klinikteki hemşirelerine söylemem.	Evet	11	10,9
	Hayır	90	89,1
Hastanın Hepatit C ya da HIV virüsü taşıdığını öğrendiğimde odasına girmek istemem.	Evet	17	16,8
	Hayır	84	83,2
AIDS'li hastalar bir araya getirilip, toplumdan uzak tutulmalıdır.	Evet	8	7,9
	Hayır	93	92,1

Tablo 2. Bulaşıcı Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeyi Anketine İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsel yolla bulaşan daha tehlikelidir.	Evet	46	45,5
	Hayır	55	54,5
Cinsel yolla bulaşan bir hastalığa sahip olan hastalara, bakım verirken temas izolasyonuna dikkat etmeme gerek yoktur.	Evet	21	20,8
	Hayır	80	79,2
Damlacık izolasyonu olan hastaya bakarken maske kullanmam.	Evet	8	7,9
	Hayır	93	92,1
Uygulamaya çıktığım alanda tüberkülozlu hastaya bakarken maske kullanmam.	Evet	1	1,0
	Hayır	100	99,0
Tüberküloz olan bireyin yaşantısını olabildiğince normal sürdürülmesine izin verilmelidir.	Evet	74	73,3
	Hayır	27	26,7
Uygulamaya çıktığım alanda aşuların önemi hakkında hastalara bilgi veririm.	Evet	90	89,1
	Hayır	11	10,9
Grip olan hastalara grip aşısı olmaları hakkında bilgi veririm.	Evet	71	70,3
	Hayır	30	29,7
	Total	101	100,0

öğrencilerin; mesleğini bulaşıcı hastalıklar açısından riskli bulduğu (%97,0), hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklar hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini düşündükleri (%100), bulaşıcı hastalığa sahip kişilerin tedavilerini önemsedikleri (%96,0), bulaşıcı bir hastalığa yakalanma durumlarında bunu çevreleriyle paylaşacakları (%97,0), bulaşıcı bir hastalıkla ilgili şüpheleri olduğunda rahatlıkla doktora başvuracakları (%96,0), uygulama esnasına hastaya ait bir delici cisim ile yaralandıklarında enfeksiyon hemşiresine gidecekleri (%99,0) bulunmuştur (Tablo 3).

Hemşirelik öğrencileri “Hastanın bulaşıcı hastalık ta-

şıma ihtimali olduğunda laboratuvar bulguları beklenilmeden izolasyon odasına alınmalıdır” (%87,1), “Uygulamaya çıktığım alanda aşuların önemi hakkında hastalara bilgi veririm” (%89,1) ifadelerine belirgin çoğunlukla evet yanıtları verirken; “Bir hastanın HIV virüsü taşıdığını transfer ettiğim klinikteki hemşirelerine söylemem” (%89,1), “Hastanın Hepatit C ya da HIV virüsü taşıdığını öğrendiğimde odasına girmek istemem” (%83,2), “AIDS’li hastalar bir araya getirilip, toplumdan uzak tutulmalıdır” (%92,1), “Cinsel yolla bulaşan bir hastalığa sahip olan hastalara, bakım verirken temas izolasyonuna dikkat et-

meme gerek yoktur” (%79,2), “Damlacık izolasyonu olan hastaya bakarken maske kullanmam” (%92,1), “Uygulamaya çıktığım alanda tüberkülozlu hastaya bakarken maske kullanmam” (%99,0), “Temas izolasyonu olan hastanın yanına giderken eldiven kullanmama gerek yoktur” (%99,0) ifadelerine yüksek oranlarda hayır yanıtları verdikleri görülmüştür (Tablo 3).

TARTIŞMA

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıkların bulaşma yolları ile ilgili yöneltilen bilgi ifadelerine yüksek oranlarda tüberküloz (%87,1), boğmaca (%94,1), difteri (%90,1), suçiçeği (%79,2), kabakulak (%67,3), sıtma (%81,2), grip (%97,0), şarbon (%88,1), tifo (84 kişi) doğru cevap verdikleri görülmüştür. Patel'in 2017'de tıp, hemşirelik ve eczacılık bölümü öğrencileri ile yürüttüğü çalışmaya göre; öğrencilerin %77'si Ebola virüs hakkındaki bilgi sorularına ve %58'i MERS hakkındaki bilgi sorularına doğru cevap vermişlerdir (17). Rahiman'ın 301 hemşirelik öğrencisi ile yürüttüğü çalışmasına göre öğrencilerin %60 – 90 aralığında standart enfeksiyon kontrol önlemlerini doğru bildikleri görülmüştür (18). Acharya'nın çalışmasına göre hemşirelik ve tıp öğrencilerinin %98,5'i tüberkülozun insandan insana bulaşabildiğini ve %95'i kaynağının bir mikrop olduğunu doğru bilmektedirler (19). Ünser'in çalışmasında ise hemşirelik bölümü öğrencilerinin %94'ü HIV/AIDS, Hepatit C ve Hepatit B hastalıklarının insandan insana bulaşabileceğini doğru bilmektedir (20). Bu verilere göre hemşirelik eğitime verilen bulaşıcı hastalıklar eğitiminin bilgi düzeyi üzerinde olumlu etkileri olduğu düşünülebilir.

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin Sifiliz hastalığının bulaşma yolunu %75,2 oranında yanlış bildikleri görülmüştür. Bununla birlikte AIDS ve HIV ile ilgili yöneltilen sorularda hemşirelik öğrencilerinin verdikleri doğru cevap ve yanlış cevap oranlarının birbirine olan yakınlığı (“AIDS temas yolu ile bulaşır” %58,4 oranıyla yanlış, “HIV virüsü taşıyan bir hasta ile havuza girilirse hastalık bulaşır” %51,5 oranıyla doğru, “HIV virüsü tükürük ve gözyaşı ile bulaşabilir” %55,4 oranıyla doğru) dikkat çekmektedir. Literatürdeki benzer bir çalışmaya göre öğrencilerin cinsel yolla bulaşan hastalıklarda korunma, aşı uygulaması,

bulaş yolları ile ilgili bilgi sorularına birbirine yakın oranda cevaplar verdikleri görülmüştür (20). Babaoğlu'nun çalışmasına göre hemşirelik öğrencilerinin HIV/AIDS hakkında orta düzeyde (13.19±5.05) bilgiye sahip oldukları görülmüştür (21). Yıldırım ve Erbil'in üniversite öğrencileri üzerine yaptığı sistematik derlemeye göre ise cinsel yolla bulaşan hastalıklar bilgi testine verilen cevaplar 25,20±5,11 ile 16,64±7,00 arasında değişerek öğrencilerin orta ve düşük düzeyde bilgiye sahip olduklarını göstermiştir (22). Çalışmada literatürle uyumlu olarak hemşirelik öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama derslerinde ve gelecekte meslek hayatında sıklıkla karşılaşacakları cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında bilgi düzeylerinin iyileştirilmesi klinikte olabilecek hatalı girişimleri önleme açısından önem taşımaktadır.

Hemşirelik öğrencilerinin ‘AIDS’li hastalar bir araya getirilip, toplumdan uzak tutulmalıdır.’ ifadesine %92,1’lik gibi yüksek bir oranla hayır yanıtı verdiği belirlenmiştir. Babaoğlu ve arkadaşlarının (2018) yaptığı çalışmada, çalışmaya katılan öğrencilerin %82,1 gibi büyük bir çoğunluğu AIDS’li hastaların toplumdan uzak tutulmaması gerektiğini ifade ettiği bulunmuştur (21). Álvarez-Serrano ve arkadaşlarının hemşirelik öğrencilerinin HIV/AIDS bireylere yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmaya göre ise öğrencilerin pozitif tutum sergiledikleri görülmüştür (23). Çalışma sonucumuz literatür ile benzerlik göstermektedir. HIV/AIDS gerek Türkiye gerekse dünyada hızla yayılmaktadır ve toplumda hastalığa karşı önyargı, korku ve damgalama da yaygın olarak sürmektedir. Yaş, ideoloji ve bunun gibi birçok değişken hemşirelerin HIV/AIDS bireylere yönelik tutumlarını etkilemekte ve bunun sonucunda hemşirelik bakımı sırasında bulaştan korkma, damgalayıcı davranışlar sergileme, bakım kalitesinde olumsuz etkiler görülmesi gibi durumlara yol açmaktadır (23). Toplumumuza halen devam eden önyargılı tutumlara rağmen çalışmamızda AIDS’li hastalara karşı olumlu tutum sergilenmesi hemşirelikte bulaşıcı hastalıklar eğitiminin bu konuda faydalı olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmada hemşirelik öğrencileri meslekleri-

ni bulaşıcı hastalıklar açısından riskli bulduklarını (%97.0) belirtmişlerdir. Benzer bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin mesleklerini AIDS açısından riskli buldukları (%83.2) görülmüştür (21). Kanbay ve Üstün'ün (2009) yapmış olduğu çalışmada mesleki risklerin hemşireler üzerinde en fazla stres yaratan durum olduğu görülmüştür (24). Sağbaşı'n (2017) yapmış olduğu çalışmada Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin %80'inin bulaşıcı hastalıkları, %72,7'sinin delici-kesici alet yaralanmalarını çalışan güvenliği açısından risk olarak gördüğü bulunmuştur (25). Patel'in çalışmasında ise hemşirelik, tıp ve eczacılık öğrencilerinin bireysel güvenlik ve ailelerinin güvenliği endişesi nedenleri ile bulaşıcı hastalık salgınlarına çalışmaya gönüllü olmayacakları görülmüştür (17). Hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin hastalarla doğrudan temas halinde olması ve zorlu çalışma şartları nedeniyle mesleğini bulaşıcı hastalıklar açısından riskli bulmasının beklenen bir sonuç olduğu düşünülebilir.

Hemşirelik öğrencilerinin; bulaşıcı hastalık taşıma ihtimali olan hastaları laboratuvar sonuçlarını beklemeden izolasyona alacaklarını (%81,1), hastalara aşuların önemi hakkına bilgi vereceklerini (%89,1), HIV virüsü taşıyan hastayı transfer ettiklerinde bunu klinikteki hemşireye söyleyeceklerini (%89,1), Hepatit C veya HIV virüsü taşıyan hastanın odasına girmekten kaçınmayacaklarını (%83,2), damlacık izolasyonundaki hasta (%92,1) ve tüberkülozlu hastaların (%99,0) bakımına maske kullanacaklarını belirttikleri görülmüştür. Al-Maweri ve arkadaşlarının (2015) Diş Hekimliği bölümü öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada, bulaşıcı hastalığı olan hastaların tedavisinde son sınıf öğrencilerinin %62,3'nün dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sırasıyla sadece %45,7 ve %58,1'nin olumlu bir tutum sergilediği bulunmuştur (26). Rahimana'nın çalışmasına göre hemşirelik öğrencilerinin %58,3'ü bulaşıcı hastalıkların önlenmesine yönelik tatmin edici veya iyi tutum sergilemişlerdir (18). Askarian (27) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklar hakkındaki bilgi düzeyleri arttıkça tutumlarının da olumlu yönde arttığı bulmuştur. Çalışma sonuçlarımız literatürle paralellik göstermektedir. Hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklara yönelik tutumlarındaki iyileşmelerin bulaşıcı hastalıklara yönelik verilen eğitimle artacağı

düşünülmektedir. Hemşirelerin bulaşıcı hastalığı olan bireylerin bakımı sırasında stres yaşamaması, ikilemde kalmaması ve uygulamalar sırasında olumlu tutum sergileyebilmesi için bulaşıcı hastalıklar hakkındaki bilgi düzeyleri büyük önem arz etmektedir.

SONUÇ

Hemşirelik öğrencilerinin bulaşıcı hastalıkların bulaşma yollarını büyük oranda doğru bildikleri, izolasyon yöntemlerini tanıdıkları ve mesleklerini bulaşıcı hastalıklar açısından riskli buldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında ise çoğunlukla birbirine yakın cevaplar verdikleri, doğru yanlış cevap oranlarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmüştür. Ancak buna rağmen öğrencilerin bu hastalara yönelik toplumdaki dışlayıcı tutum sergilemedikleri belirlenmiştir. Literatürde çoğunlukla cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili çalışmalara yer verildiği görülmüş ve bu durum literatürde diğer bulaşıcı hastalıklara yönelik kapsamlı çalışmalarda eksiklik olduğunu düşündürmüştür.

Bu çalışmanın sonucunda elde edilen veriler göz önüne alındığında; hemşirelik eğitiminde bulaşıcı hastalıklar eğitiminin sürekliliğinin sağlanması ve bulaşıcı hastalıklar eğitimine cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunun daha yoğun ve etkili işlenmesi önerilebilir. Hemşirelik öğrencilerinin her klinik uygulama eğitimi öncesinde bulaşıcı hastalıklar ile ilgili oryantasyon eğitimi alması sağlanmalı ve bu eğitimin etkinliği sürekli olarak değerlendirilmelidir. Literatürdeki eksikliği gidermek adına cinsel yolla bulaşan hastalıklar dışındaki bulaşıcı hastalıklar ile ilgili çalışmalara da ağırlık verilmesi önerilmektedir.

Received/Geliş Tarihi: 06.07.2024

Accepted/Kabul Tarihi: 27.07.2024

KAYNAKÇA

1. Constitution of the World Health Organization. Am J Public Health Nations Health. 1946;36(11):1315-23. doi: 10.2105/ajph.36.11.1315.
2. Alışkın Ö, Savaş N. Notifiable Communicable Diseases in Turkey and Their Notification Status: Antakya Sample. FLORA. 2019;24(1):11-21.

3. Çubukçu E, Metin BC, Akin AN. Bir Tıp Fakültesi Dönem 3 ve Dönem 6 Öğrencilerinin Bildirimi Zorunlu Bulaşıcı Hastalıklar Hakkındaki Bilgi Düzeyleri: Tanımlayıcı Bir Çalışma. Sağlık ve Toplum. 2020;30(2):46-53.
4. World Health Organization, Regional Office for the Eastern Mediterranean: Infectious Diseases [Internet]. 2022 [cited 2022]. Available from: <http://www.emro.who.int/health-topics/infectious-diseases/index.html>
5. Aksoy A, Arıkan FB. Diş Hekimlerinin Bazı Bulaşıcı Hastalıklar (AIDS, Hepatit B, Tüberküloz, Grip, Kabakulak) Konusundaki Farkındalık ve Davranışları. Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi. 2016;5(2):113-22.
6. Keskinler ÜD. Erzurum İl Sağlık Müdürlüğü Kayıtlarında Yer Alan Bildirimi Zorunlu Bulaşıcı Hastalıkların Değerlendirilmesi. J Turgut Ozal Med Cent. 2003;10(2):46-53.
7. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). TÜİK Kurumsal: Ölüm Nedeni İstatistikleri; 2018 [Internet]. 2022 [cited 2022]. Available from: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-Nedeni-Istatistikleri-2018-30626>
8. Korkmaz M, Uysal C, Durmaz U, Ezin Ö, Deveci Ö, İpek D, et al. Bir Üniversite Hastanesi'nde Bildirimi Zorunlu Bulaşıcı Hastalık Bildirimleri ile İlgili Hekimlerin Bilgi Düzeyleri. Dicle Med J. 2015;42(4):427-31.
9. Bonita R, Beaglehole R, Kjellstrom T. Basic Epidemiology: A Textbook for Students. 2nd ed. Geneva: World Health Organization; 2006.
10. İbrahim İE, Uçku R. Bir Üniversite Hastanesi Bildirimi Zorunlu Bulaşıcı Hastalık Bildirimlerinin Değerlendirilmesi (2005-2008). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2012;26(1):1-7.
11. Durusoy R, Emek M, İnci R. İl Sağlık Müdürlüklerinde Bulaşıcı Hastalıklar İnsan Gücünün Değerlendirmesi. Turk J Public Health. 2011;9(2):70-85.
12. Terzi Ö, Aker S, Terzi Ö, Sünter AT, Pekşen Y. Hastane Temizlik Elemanları ve Mesleki Enfeksiyon Riski: Bilgi ve Davranışlar Üzerine Bir Çalışma. J Turgut Ozal Med Cent. 2009;16(1):7-12.
13. Öztürk S, Avşar G, Yağcı N, Taşcı S. Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Klinikte Enfeksiyondan Korunmaya Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi. J Anatolia Nurs Health Sci. 2008;11(4):59-66.
14. Ulutaşdemir N, İpekçi N, Dokur M, Dağlı Ö. Hemşirelik Öğrencilerinin Hastane Enfeksiyonlarından Korunmaya Yönelik Bilgilerinin ve Sağlık İnanç Kuramına Göre Davranışlarının Değerlendirilmesi. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi. 2008;3(9):88-101.
15. Sarar E, Kadakal F, Çelik Ö, Saraç S, Yılmaz B. Meslek Yüksekokulunda Eğitim Gören Birinci Sınıf Öğrencilerinin, Sağlık Çalışanlarına Bulaşan Enfeksiyon Hastalıkları Konusundaki ve Kendi Bağışıklıkları Hakkındaki Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri. Sakarya Tıp Dergisi. 2020;10(1):1
16. Demir C, Yıldız H, Yürekçü Ş. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Bulaşıcı Hastalıklar ile İlgili Bilgi Durumları. Van Tıp Dergisi. 2020;27(3):458-65. doi: 10.5505/vtd.2020.74875.
17. Patel R, Wattamwar K, Kanduri J, Nahass M, Yoon J, Oh J, et al. Health care student knowledge and willingness to work in infectious disease outbreaks. Disaster Med Public Health Prep. 2017;11(6):694-700. doi: 10.1017/dmp.2017.18.
18. Rahiman F, Chikte U, Hughes GD. Nursing students' knowledge, attitude and practices of infection prevention and control guidelines at a tertiary institution in the Western Cape: A cross sectional study. Nurse Educ Today. 2018;69:20-25. doi: 10.1016/j.nedt.2018.06.021.
19. Acharya PR, D'Souza M, Sahoo RC. Tuberculosis knowledge and attitude in aspiring doctors and nurses - Is it time for our TB teaching methods to evolve? Indian J Tuberc. 2017;64(1):20-5. doi: 10.1016/j.ijtb.2016.11.003.
20. Ünsar S, Yacan L, Yücel İ. Üniversite Öğrencilerinin HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B Enfeksiyon Hastalıkları Hakkındaki Farkındalık Düzeyleri. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2019;8(3):250-5.
21. Babaoğlu ÜT, Demir G, Biçer S. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeyleri ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. Bozok Med J. 2018;8(1):18-24.
22. Yıldırım F, Erbil N. Türkiye'de Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Konusunda Bilgi Düzeyi: Sistemik Derleme. Androl Bul. 2021. doi: 10.24898/tandro.2021.70893.
23. Álvarez-Serrano MA, Martínez-García E, Martín-Salvador A, Gázquez-López M, Pozo-Cano MD, Caparrós-González RA, et al. Spanish nursing students' attitudes toward people living with HIV/AIDS: A cross-sectional survey. Int J Environ Res Public Health. 2020;17(22):8672. doi: 10.3390/ijerph17228672.
24. Kanbay Y, Üstün BK. Kars ve Artvin İllerinde Hemşirelerin İş Ortamı ile İlgili Stresörleri ve Kullandıkları Başetme Yöntemlerinin İncelenmesi. DEU Hemşirelik Yüksekokulu Elektron. Derg. 2009;2(4):155-61.
25. Sagbas S, Temiz G. Evaluation of Knowledge, Attitudes and Behaviors of Student Nurses towards Employee Security. Int J Caring Sci. 2018;11(1):464-70.
26. Al-Maweri SA, Tarakji B, Shugaa-Addin B, Al-Shamiri HM, Alai-zari NA, AlMasri O. Infection control: Knowledge and compliance among Saudi undergraduate dental students. GMS Hyg Infect Control. 2015;10. doi: 10.3205/dgkh000253.
27. Askarian M, Memish ZA, Khan AA. Knowledge, practice, and attitude among Iranian nurses, midwives, and students regarding standard isolation precautions. Infect Control Hosp Epidemiol. 2007;28(2):241-4. doi: 10.1086/510868.